

ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ
„СВЕТИ ИВАН РИЛСКИ”

град Перник 2300, кв. “Монте Карло” №1, тел. : 076 607612, e-mail: ou_ivanrilski@abv.bg

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОУ”СВЕТИ ИВАН РИЛСКИ”

I. Въведение цели

Настоящият документ има за цел да очертае рамките на механизъм за противодействие на тормоза в ОУ ”Св. Ив. Рилски”.

Прилагането на последователна и целенасочена политика на училището включва мерки и дейности за превенция и намеса, както и разписана процедура за действие в ситуации на насилие и тормоз. Обсъден и актуализиран на ПС, Протокол № 7/12.09.2018г.

II. Определение

Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват.

Какво е насилие:

„Насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„Физическо насилие“ е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето”.

„Психическо насилие“ са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда”.

„**Сексуално насилие**“ е използването на дете за сексуално задоволяване- Сексуалното насилие и злоупотреба над дете според определението на Световната здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото“.

„**Пренебрегване**“ е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група.

Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики на това поведение:

1. Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
2. Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
3. Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

Физически тормоз - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Психически тормоз - подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на лични вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето. Когато е в група – под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

Сексуален тормоз – всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща, унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуални прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападение и насилие.

Кибернасилие и Кибертормоз – насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимане на дете с мобилен телефон и свободно

разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др.

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително еднорични отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове;
- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, самозанемаряване (постоянно обличане на едни същи дрехи или отказ да сресва косата си);
- психосоматични симптоми, като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен.
- Различни прояви на сексуално поведение (имитация на сексуален акт., разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възраст).
- Наблюдават се промени в навиците или използването на интернет и социалните мрежи.

Роли в ситуации на тормоз:

В ситуациите на тормоз могат да бъдат въввлечени много деца, като ролите могат да се разделят по следния начин:

- мъчител (агресор) – инициатор и изпълнител, който кани другите да се присъединят, лидер, който измисля нови начини за издевателство;
- помощник на мъчителя – помага с цел да получи одобрението на мъчителя, присъединява се към тормоза, когато вече е започнал;
- подкрепящ мъчителя – винаги присъства, дори да не се намесва активно; присмива се на жертвата, окуражава мъчителя, приканва другите да се забавляват;
- защитник на жертвата – опитва се да каже на другите да спрат, вика за помощ, защитава или насърчава жертвата;
- жертвата – обект на тормоза

Има и малка група деца, които са едновременно и насилници и насилвани. Обикновено такива деца са тормозени от някой „по-силен”, а те реагират като тормозят някой по-слаб от тях.

За ефективното справяне с насилието и тормоза от изключително значение е да се повлияе и промени поведението на всяко дете, а не да се съсредоточат усилията само върху преките извършители и потърпевши.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал.11 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Успешна училищна политика за преодоляване на тормоза е възможна само ако има **устойчиво отношение на неодобрение и своевременни действия** от участниците в учебно-образователния процес.

III. Дейности за създаване на сигурна училищна среда

1. Създаване на училищен координационен съвет, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза. Основни задачи: изграждане на система от действия – превенция и интервенция в училище; развива, координира и проследява спазването на правилата, предприема мерки при възникнала необходимост; работи по съответно изготвен план за учебната 2018/2019 година, изграден на базата на оценката на ситуацията в училище.
2. Извършване на „оценка на ситуацията“ в началото на учебната година. Оценката се организира от училищното ръководство и се осъществява от Координационния съвет.
3. Превантивни дейности – реализират се на две нива – превенция и интервенция за всеки клас и за цялото училище.

3.1. Дейности на ниво клас/класна стая

превантивни

1. Създаване на правила за поведение за всяка паралелка
2. Обучителни дейности
 - За работата на ниво клас/класна стая се прилагат всички форми на групова работа, дискусии, решаване на казуси, споделяне на опит, като се използват възможностите на часа на класа, предмети от задължителното учебно съдържание, различни извънкласни и извънучилищни дейности;
 - Извеждат се теми от учебното съдържание, които могат да се използват за работа и анализ по проблема насилие, свързани с правата на децата, ценностите, социалните роли;
 - Целта е създаване на пространство, в което се говори открито за тормоза и работа за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Децата се стимулират първо сами да дават отговори на поставените въпроси, а след това се предлагат официални дефиниции. Всяка първа дискусия започва с договаряне на правилата за работа - всеки има право да каже какво мисли, всеки има право да бъде изслушван, мненията не се омаловажават и т.н.

Примерни теми:

- Учениците – права и отговорности.
 - Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го и как можем да споделяме за случаи на тормоз?
 - Какви са преживяванията на извършителя и потърпевшия (някои видове поведение като присмиването може да изглеждат като игра или шега, но обиждат и водят до негативни емоции у този, към когото са насочени и той да се чувства унижен или заплашен)?
 - Как се чувстваме когато видим прояви на тормоз и какво правим?
 - Ценностите – какво са, какви могат да бъдат, как се проявяват в поведението, как се прилагат в ежедневието?
 - Общуването – умения и бариери.
 - Умението да водим спорове.
 - Мирно разрешаване на конфликти.
 - Толерантност и преодоляване на различията в групата.
 - Умения за справяне с гнева.
3. Връстници обучават връстници
 4. Провеждане на тематични родителски срещи.

дейности по интервенция

1. При възникнал проблем в класа – обсъждане между учениците и учителя с цел изясняване на проблема;
2. Съвместни действия между класен ръководител или учител и психолог/педагогически съветник;
3. Използване на посредник при разрешаване на конфликта;
- 3.2. Дейностите на ниво училище:

превантивни

1. Обобщаване на всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете и създаване на единни училищни правила, които да бъдат част от правилника за дейността на училището;
2. Актуализиране на етичния кодекс на училището;
3. Създаване на процедура, включително разписани ясни отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие;
4. Подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които е установено, че се извършва тормоза;
5. Повишаване квалификацията на учителите за работа с програмите, включително реализиране на специализирани тренинги за определени категории от работещите в училище за справяне с критични ситуации;
6. Подобряване на системата от дежурства;
7. Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти;
8. Насочване към основни здравни и социални услуги за децата и семействата.

дейности по интервенция

1. Попълване на протокол – за случаите от първо ниво на тормоз;
2. Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията – документират се случаите от второ и трето ниво на насилие и тормоз;
3. Периодично извършване на оценката на риска от продължаване на насилието и тормоза в училище;
4. Инициране на работа по случай – при необходимост;
5. Насочване към други служби – по преценка.

3.3. Изграждане на партньорство с родителите за съдействие по превенция и интервенция на насилието и тормоза в училището.

1. Провеждане на тематична родителска среща във всяка паралелка;
2. Представяне на различни професии от родителите;
3. Използване на родителите като посредници между училището и различните институции;
4. Участие на родителите при обсъждането на конкретни случаи на насилие и тормоз.

IV. Разпределение на отговорностите при възникнали ситуации на тормоз и насилие между учениците

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
Ниско нарушаване на правилата – първо ниво	Прекратяване на ситуацията. Протокол за нарушението. Уведомяване на родител. Консултации. Мерки и действия с цел намиране на решение	Педагогически специалисти
Повтаряне на едни и същи нарушения – второ ниво	Прекратяване на ситуацията. Вписване в дневник за насилие и тормоз. Уведомяване на директора, Координационния съвет и родителя. Оценка на случая и при необходимост подаване на сигнал до ОДЗ. Предприемане на мерки и действия за работа по случая.	Класен ръководител, педагогически съветник, психолог, родители.
Сериозно нарушаване на правилата – системна злоупотреба, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето на учениците – трето ниво	Прекратяване на ситуацията. Вписване в дневник за насилие и тормоз. Уведомяване на директора и подаване на сигнал до ОЗД и/или органите на полицията. Консултации. Предприемане на мерки и действия за работа по случая. Насочване към други институции.	Директор, членове на Координационния съвет, Родители, други организации

V. Действия при установяване на училищен тормоз и насилие между учениците

1. Разпознаване на тормоза от страна на учителя – необходимо е умение да се разграничават случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелска закачка. За целта трябва да се наблюдава поведението на децата и те своевременно да научат, че закачката за някой, е неприятна или унижаваща достойнството за някой друг.
2. Прекратяване на ситуацията на тормоз
 - Задължение на всеки учител е да се намеси в ситуация на тормоз, на която е свидетел;
 - В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическия контакт между тях незабавно;
 - Възрастният не трябва да взема страна, а да се позове на авторитета на училището и да изтъкне пред всички, че това е насилие и е недопустимо като поведение;
 - Не трябва да се разпитва веднага за случилото се, да се обсъждат причините и да се изясняват ситуацията;

- Изслушването на засегнатите деца се прави поотделно на по-късен етап в подходяща обстановка.
3. Реакции спрямо детето, упражнило тормоз:
 - Уведомяване на класния ръководител, педагогическия съветник/психолог, директора и родителите;
 - Консултации с детето;
 - Предприемане на конкретни мерки и действия;
 - Проследяване на изпълнението на конкретните мерки и действия.
 4. Реакции спрямо детето, което е обект на тормоз:
 - Класният ръководител трябва да проучи всяко съмнение, да изгради доверителна и подкрепяща връзка с детето и при необходимост да уведоми педагогическия съветник/психолог, директора, родителите, ОЗД;
 - Проява на дискретност и поверителност при разговора с детето, обект на тормоз;
 - След ситуацията на тормоз е необходимо наблюдение на детето и при необходимост оказване на психологическа подкрепа от психолога.
 5. Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие и тормоз:
 - Получилият сигнала уведомява педагогическия съветник/психолог;
 - Педагогическият съветник/психологът уведомява директора и семейството;
 - Директоратът уведомява ОЗД;
 - При необходимост /тежък инцидент/ се извършва кризисна интервенция в определени рамки – индивидуално или групово;
 - Оказване на подкрепа на детето;
 - Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността – по преценка.

ВСЯКА НАМЕСА ИЗИСКВА ВНИМАТЕЛНА ПРЕЦЕНКА НА СИТУАЦИЯТА И НЕЙНАТА ТЕЖЕСТ.

